

МҮНӨӨДЭР—ФИЗКУЛЬТУРНИГАЙ ҮДЭР

Физкультура ба спортыг үргэн олонийн болгохо!

*

Физкультурнигуудай зэргэ улам үргэдхэе!

Д. Гунзынов

Энэ нүхэр — физкультурни

Мүнөөдөр манай республикын согтой солон хүбүүд, басагад — физкультурнигууд агуу хөгжлийн төлөө...

М. ХАБАЛОВ, БМАССР-ий Министрүүдэй Советэй дэргэдэх физкультура ба спортын хэргэе эрхилжэ Номитодой түрүүлгэшэ.

Эхэжэн зөөри номолдог юм. Гансахан манай Бурят-Монгол республика дотор хэдэн арбаад стадионууд, хэдэн зуугаад спортивна талмайнууд баригданхай...

Бурган хүмүүжүүлэх хүдэлмэри үдэмжэ байлаар табигданхай. Физкультурна эхин коллективүүдэ бэхжүүлжэ талар, бүхэ үнгэргэдхэд мурсыошудыг хуралдаан ба хүүдэлмэрилэгшэдыг олоор хабаадүүлжэ талар эхэхэн эмхидхэлэй хүүдэлмэри ябуулагдадаг гэсэнэ.

Сэхэжээдэ Еха баяртай, Сэмээдэ Гонор болотой, Баатарлиг Бата шэнжэтэй, Багшаар Булад балсангай, Хүдэлсэнэ Бушуу шамбай, Гэжээсэнэ Даруу шамдуу — Энэ нүхэр — Физкультурни.

Убалдөө Санаар хиндээдэг, Ундарыа Угсан миндээдэг, Хүйтэн Хүхэ мөлхөнө, Көншинин Хурдаар сошоодог, Хүсэ Зориг эхэтэй, Хүдэр Дорюун бэвтэй — Энэ нүхэр — Физкультурни.

Маргааша Манай танил Бамбагар Бэлэй баряад, Батахан Хүлөө гэхээдэ, Байхал Бонсын зал соо... Зундаа Гүнзгы мурандөө Дундаа Шанган тамархан — Энэ нүхэр — Физкультурни.

Хэмхээдэ Харань мэргэн, Эсэхээдэ Гарын уран, Дархалхадань Дабтасан даамгай, Зориходонь Дабхисань шуумгай, Амалаа Ахмадга заагагүй, Абананаа Абадга наатангүй — Энэ нүхэр — Физкультурни.

1 метр 72 сантиметр үндэры харайхын түлөө

Би 1937 ондо, үшөө хургууллага хурааж байхдаа физкультурта дуртай болоо юм. Тэрэ гэгээнэ хойшо хүнгэн атлетикэдэ оролжих.

Ойрын жэлүүдтэ үндэры харайха талар бага бэшэ бэлдхэл хайн байна. Энэжэй аша үрөө мүнөө жэл городой чемпиной нэрэ абанхай.

Баядаа үнгэргэдхэ спортивна мурсыошудта эршэмтэйгээр бэлдхэжэ, шэнэ амжалта гү, ааш 1 метр 72 сантиметр үндэры харайхы эрмэзэнб.

Е. Зыченко, «Динамо» гэжэ хайн дуранай спортивна обществын член.

Нур харбалгыг үргэнээр эмхидхэхэ

Манай бурят-монгол арад зон эртэ урдыг сагнаа хойшо нур харбалгада дуралдаг байгаа. Тэдэнэр хадаа буу зобсогой гараадуй байха сагта ноно годоорой дайсагдтайгаа тэмсэдэг, ой тайгын ан арьсагтанине аладаг байхан юм.

Мүнөө буу зобсогой би болонгон үедэ ноно годлын харг отго угы болонгошье наа, тэрэнэй удхашанар бага бэшэ байнабуу. Юуб гэхэдэ, ноно годлоор харбалга болбо бэе махабады бэхжүүлжэ тухай спорт болоно гэсэнэ.

Уна тамаралган—хонирхолтой спорт мүн

Заахан яваханаа хойшо уна тамарха хусалангай байнга бэлэй. Эхэ хүнүүдэй тургон тамараад урдажа байхан гол муранине хүмдэлэн гараха хорхойтодог байсаб. Эхэ болоходоо заабол эрхим тамаралга болоход гэжэ лаб найдаа нам.

Инструктор басаган

1935 он. Хабаровск. Стадионий трибуца олонянган хүнүүдээр дүүрэнхэй. Эндэ Хабаровск, Владивосток, Чита, Улан-Удэ, Иркутск городуудай спортсменуудай снэрэ мурсыошуд болохонь.

40—50 километртэ гүйдэг хэм

1936 ондо марафонско уридаандаа хэ баадалсажа, нэгдэхэй нуури эзэлдэг байхдаа өөрингөө хусэ шадальне сэргэ бэлдэй. Тийхэдэ 42 километр 194 метр зарыс 2 час 58 минутта 2 секунда соо гүйлэн байгаа.

Холын уридаандаа наһанин үнгэрөө

Холын уридаандаа наһанин үнгэрөө. Тээ хүнүүдэй гүйлэхэдэ тэсэжэ ядан байдаг би. Минин бэе махабад мүнөө тон хайн. Энэ хадаа залуу наһанаа хойшо физкультура ба спорт эрхилхэнэй аша үрэ гэсэнэ.

40—50 километртэ гүйжэ хэм

1936—37 онуудта хоёр дахин Москва ошожо, Бүхэсоюзна мурсыошудтэ хабаадсан байгаа. Бүхэсоюзна мурсыошудтэ хабаадсанга гэсэнэ юрын хэрэг бэшэ юм. Юуб гэхэдэ, тэндэ бүхы орой сооноо эрхим хүнүүдэй суглардаг байланишье мэдэжэ. Москвада минин хабаадсанан хүүшын уридаанда Советскэ Союзай 193 стайернууд уридаа бэлэй. Тэдэнэй тээжэ би оролсоо нам. Энэ уридаанда би 17-дохин нуури эзэлжэ гаранан байгаа.

Минин наһажэ хадаа нимэ байна: нур харбалга гэшье саашада үргэнээр дамжүүлжэ, хаа-хаашагүй мурсыо эмхидхэхэ. Тухай мэргэн харбалгыды урмашуулан эрмэжэжэ, эбэр ноно хэхэ гэжэ наһаха байна.

Би мэдэндо ба мун урсадаа нур харбалганда түрүү хургууллагын ээлжин хүм. Мүнөө жэлдэ аймат соогоо нур харбалганда хоёрдохин нуури эзэлжэ гарааб. Тээд мүнөө республикын физкультурна найрга хабаадсалсажа, мун нур харбалгахала эрээб.

40—50 километртэ гүйдэг хэм

1937 ондо Евдокия Бадаева Чита городто уридаана. Тэндэ шэнэ аалар соло олоо нэн. Владивосток, Хабаровск, Иркутск, Чита городууднаа уридаандаа хабаадгалтад Бадаеваһаа холо гэгэдэ. Эндэ 1.000 метртэ 3 минута 15 секунда соо гүйлэн байгаа.

40—50 километртэ гүйдэг хэм

1940 ондо Евдокия Бадаева Иркутскда болонгон 5 городуудай мурсыошуда эгээд эхэ амжалтага туйлаан. 800 метр 2 минута 22 секунда соо гүйжэ зуураа, спортын мастернуудыне илаа нэн. Инээ хурдаанар Бурят-Монголой нэгшье эхэнэр гүйгөгүэй байгаа.

40—50 километртэ гүйдэг хэм

1943 ондо Хабаровскда болонгон нэгэ ашаг туршын уридаандаа гүйжэ, хоёрдохин бүүдэ эзэлжэ нам.

40—50 километртэ гүйдэг хэм

Холын уридаандаа наһанин үнгэрөө. Тээ хүнүүдэй гүйлэхэдэ тэсэжэ ядан байдаг би. Минин бэе махабад мүнөө тон хайн. Энэ хадаа залуу наһанаа хойшо физкультура ба спорт эрхилхэнэй аша үрэ гэсэнэ.

40—50 километртэ гүйдэг хэм

1943 ондо Хабаровскда болонгон нэгэ ашаг туршын уридаандаа гүйжэ, хоёрдохин бүүдэ эзэлжэ нам.

40—50 километртэ гүйдэг хэм

М. Левша, Улан-Удэнь нэзы даралгын фабрикын даргот.

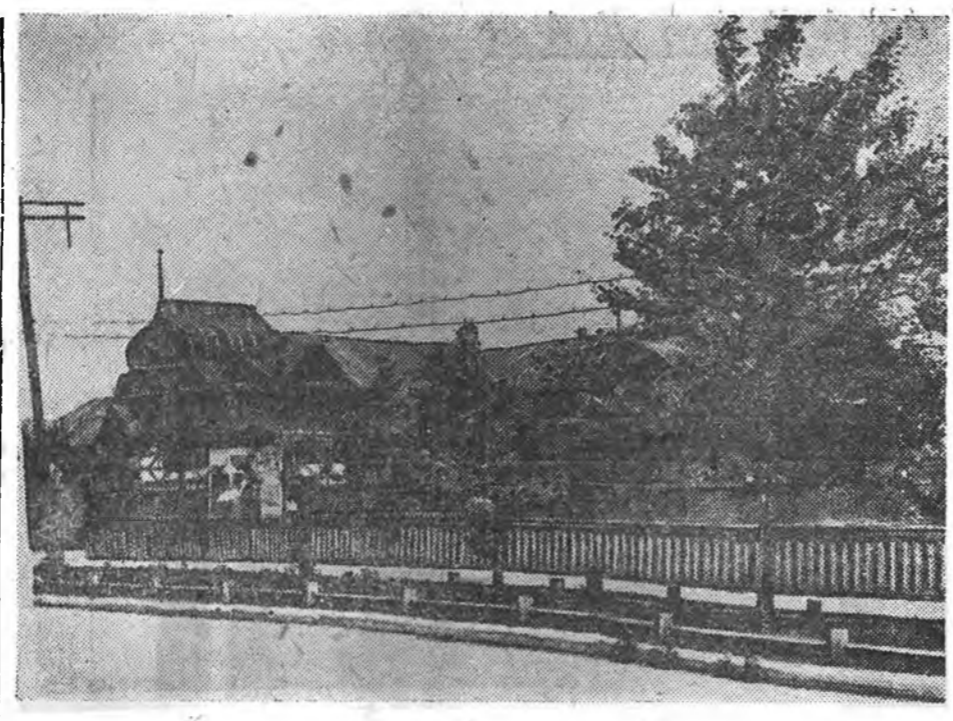

ВК... Пл... БАРА-СОМ... монгол... эхлэ... пелкум... секрет... эва эл... глаан... шубан х... аймага... ша саг... энде ун... тусбо... нн айма... нэгаин... болбо... түсэбэй... хухай то... дхлэхээ... адуу... 6 нар... амжалта... агше х... тус... пролет... гит, гах... шгт үлү... ку мал... и уедэ... гэшье бай... онуудтэ... элтэ... тическ... хүдэл... нлээдэ... алдх... Хүтэр К... хэлбэ... шүүмж... (6) шүү... агша... мээр... үдэе ар... үдэе ар... 1 ш... үшөө... үдэе ам... ната а... колх... 30 эхр... ананч... үдэе а... бладта... «У... нэзын... мунш... ретар... «Хү... он аб... хуай»... нн ба... 1946... шын х... Энээ... туул... шалга... хату... нони-... мануу... ттөө... нбаад... үр... үрэл... айба... нгидэ... эвэр... үдэн... үдэ х... хэлхэ... шэлжэ... нүүк... мэрш... Идэн... ба А... рево... нан... эвэр... байн... Гал... доор... гавр... луу... 457... гад... бол

Хангалтагүй хүдэлмэрилдэг комбинатууд

Түхэнэй аймагтахи нутагтай ажайлал-берийн комбинатууд ба олборлолтын артельнүүд 1946 ондоо үргэн хэрэглэлэй эд бараа болох эдээ-хоолой зүйлүүдэе үйлдэбэрлэх тусбөө дүүргэж шадаагүй нэн. Ушар нимэээ промкомбинат ба эдээ-хоолой комбинат, олборлолтын зарим артельнүүд үнгарһан жэлдэхэ алдуу ба дууу дунда зүйлүүдхээ тобиолол хэжэ, мүнөө жэлд ажал хүдэлмэрээ өһоотор байжаруула зорилготой байгаа.

бэлэн юумэ үгэнэб гэжэ «альгаа тодожо» нуудар байгаа. Мүнөө энэ комбинат гансахан лэ морс, квас буйлуулаа гаргадаг. Намар, жэмэс түүхэ таарамжайгай сэг эхлэжэ байна. Тэдэ, эдэ комбинатай хүтэлбэрлэгшэ мүнөө хүртэр энэ ажалье хараадаа абаагүй байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын столовойдэй трестын Лениной улидалахи навильон. Энэ навильон соо культуур наар амаржа хугамж шагнажа, халуун ба хүйтэн элдэб хоол удануудыг элэжэ болоно.

Республика дотор

362 ЭХЭНҮҮД ГҮРЭНЭЙ ТЭДХЭМЖЭ АБАНА

Олон үхүүдтэй ба эрэ нүүхэргүй эхэнүүдтэ гүрэнэй тэдхэмжэ үзүүхэ гэгдэн СССР-эй Верховной Советэй Президиумай Указай гаргагдахааа хойшо Бичурин аймгүйсэдкомой дэргэдэхэ гүрэнэй тэдхэмжын табатта тус хэрэгтэ зориулагдан 2 миллион түүхэргэ номологдон байна.

Кадрнуудыг бэлэдхэнэ

Культурно-гэгээрэлэй эмхизургаануудай хэрэгсэ эрхилжэ Управлени өөһдөнгөө системн хүтэлбэрлэхэ хүдэлмэрлэгшэе область хоорондын советскэ-партийна бүрүүдэдэ хураамнь Иркутскь город эльгэбэ. Тэдэнэй тоодо Ярууны, Куларын, Хорин аймгуудай культуурно-гэгээрэлэй таһагуудыг даагдам нүхэд Бурдуковский, Радионов, Баннов гэгшэд бии.

Культуоварнууд хүдөө эльгээгдэе

Убнэ ба таряа хураалгын үедэ полевои стан ба колхозой клубуудыг культуурна тэмэжэ ба түүхээрхн туха хүдөө аймагуудта элдэб культуоварнууд Буркоопсоюзээр эльгээгдэбэ. Жэһээхэдэ, 3 мянган плакат, 1000 портрет, 150 нүүдэл ба 23 мпн библиотечканууд, 150 «Родина» гэжэ радиопремьниуд, 100 гармошка, 400 комплект домино, 100 хэһэг шатар, 500 хэһэг даам ба бусад бараан эльгээгдэбэ.

Шэнэ номууд хэблэгдэбэ

Бурят-Монголой гүрэнэй хэблэн энэ жэлдэй һүүлэй үедэ 6 хэһэг шэнэ номуудыг бурят-монгол хэлэн дээрэ хэблэн гаргаһан байна. Тэрэнэй тоодо И. В. Сталин «Комсомолой зорилгонууд тухай» гэжэ ном (оршуулгын редактор нүүхэр Ц. Цыбыков)—5,000 тиражтайгаар, «Физическэ географий» гэжэ 5-хачи кластэ үзэхэ ном (оршуулгын редактор нүүхэр Ц. Д. Донцова)—4000 тиражтайгаар хэблэгдэн гаргагдаба.

Уранайханай кружогуудыг хүтэлбэрлэгшэдэй семинар

Культурно-гэгээрэлэй эмхизургаануудай хэрэгсэ эрхилжэ Управлени хүдөөгэй уранайханай самодельестийн кружогуудай хүтэлбэрлэгшэдэй семинар үнгаргэжэ байхан дүүргэбэ. Семинартай хэһээгэ РСФСР-эй габыаата артист, Бурят-Монголой Гүрэнэй Лениной орденго хүгжэмтэ драмын театрын режиссер нүүхэр Капин, орд драмын театрын режиссер нүүхэр Чемуков ба бусад искусствын талаар бэрхэ мэргэжэлтэй үнгаргэһэн байха юм.

Республиканска радиодамжуулгын программа

- 7.00—Маршуд. 7.20—Һүүлэй мэдээсэлнүүд. 7.45—Эхэ орон ба Сталин тухай дуунууд. 8.00—Республиканскэ газетнүүдэй материалнууд. 8.35—8.58—Залуучуулай дуунууд. 12.00—15.00—Физкультуурнүүдэй парад трансляциялагдаха 16.00—Хүгжэм. 16.45—17.18—Физкультуурнүүдэй үдэртэ зориулан үхүүдтэ дамжуула. 17.30—19.00—Москванда дамжуула. 19.10—Концерт. 19.30—Республиканскай физкультуурнүүдэй үдэртэ зориула. 20.00—Һүүлэй мэдээсэлнүүд. 20.30—Физкультуурнүүдэй захилал концерт. 21.15—«Сорочинско армяг» гэжэн Рязобай операини монтаж. 22.25—22.57—Танцовальна хүгжэм.

Чайковскийн нэрэмжэтэ театрально-музыкальна училище

1947—48 оной һуралсадай жэлдэ һургалтаме абажа байна. Училище театральна, музыкальна ба хореографическа отделениенуудтай юм. 15-һаа 25 хүртэр наһатай хүсэдбэшэ дунда һургуулин 7 мн дүүргэһэн гэрэжданинууд абтаха юм. Хореографическа отделение—4 классай һургуули дүүргэһэн ба класса орохо болонон. 11-12 наһатай бурят хүүгэд абтаха юм. Орнод бүгэдэ, профессий олохо талаар гур дүйтэй байһанарай һуралсадай предмүүдээр тогтоогдон гуримай өһоор абалгын иш галта бариха. 1947 ондо дунда һургуулин 8-9-10-дахи классуудыг ба 7-х класс отличнаар дүүргэһэн һуралсадай юрэнхэ предмүүд шалгалтаа сүлөөлгөдхэ. Музыкальна отделение бэлэдхэлгын курсда хүсэдбэшэ дунда һургуулин 6 классыг дүүргэһэн абтаха. Музыкальна отделение өгдөхэ курсинформациана, скрипкнүүд ба виолончелин классуудта ороһонто хүүгэдэй музыкальна һургуулин хэмээнэй эрдэм мэрэгжэл хэрэгтэй. Һураха болзорын дүрбэн жэл. Һураһанай түлөө түгээршин хэмээн жэлэй 150 түүхэрэй.

Арга-боломжо ба үнэн байдал

Бабушкын городей комбината эдээ-хоолой зүйлэе буйлуулаха, болбосоруулаха арга-боломжо нилээд эхэ бии. Энэ городей тойроһон ой тайга, гол горхон, нуур булгуула шадар намар, үлэр жэмэс, мангир черемша, нархяаг гэхэ мэтэ зүйлүүдтэ тон элбэгээр ургадаг байна.

Түүгдөһөн намар жэмэсые хашагалха амбарта ба складуудыг бэлэдхэлгые тоонгүй тэн хожомдожо өхилдөгһөнэ дуддыдаг байна. Тинхэтэй хамта, республикын эдээ-хоолой ажайлалбэрлэн Министрестийн болон, тус городей городей партийна, советскэ органицинуудай зүгһөө энэ шухала хэрэгтэ тусхай анхарал хандуулагдаагүй байгаа.

Кино хэзээ хайнаар харагдахоб?

Бидэ колхозойнгоо хэрэгээр аймагайнтаа центр Ново-Селенгинскэ ерөбдөн. Тинхэ колхозно базарай хажууда: «Мүнөөдөр Та йнд Гуромшвилч гэжэ кино-картина харуулагдахынг. Үдэһын 10 сагта эхилхэ. 9 сагта касса нээгдэхэ» гэһэн сонсохол хаража, үншнэй кино хараагүй аад, эхэтэ бархарабад.

Мүнөө намар жэмэс суглуулын тон таарамжайгай үе эхилдэг байна. Тедэ, Бабушкын городей эдээ-хоолой комбинатай мүн лэ үнгарһан жэлнүүдтэдэ адылар ношоржо байна.

Хэзээ радио бии болохо юм?

Алын аймаг манай республикын тон алын аймагуудай нэгэн болохо юм. Тинхэ мөнхэ тэндэ радиозөвжүүд олог байлтай гэжэ һанаамар. Тедэ, үнэн байдал дээрэ тинхэ бэшэ байна.

Мүнөө намар жэмэс суглуулын тон таарамжайгай үе эхилдэг байна. Тедэ, Бабушкын городей эдээ-хоолой комбинатай мүн лэ үнгарһан жэлнүүдтэдэ адылар ношоржо байна.

ЦАКИРАЙ БАНИ

Закземай аймагай центр Цакир төсхондо райкомхозой мэдэлэй нэгэ бани юм. Энэ банида аймагай центрын хүчүүд ородог. Тедэ, энэ бани тон муу байдалтай Тэндэ ариг эсбэрые отго сахдаггүй. Жэһээхэдэ, июниин 21-дэ арай гэжэ тэрэ банине түлһин байгаа. Гэбшье, хүчүүдэй өрөхө гэхын аргагүй муухай, баниһаа гараад нуужа, байжамье болохогүй, шорой болгыг дүүргэн байба. Бани доторкине угааһалаа байтагай ханагдамшгүй байгаа. Мүн парной соопь һуухын аргагүй күйтэн.

Мүнөө намар жэмэс суглуулын тон таарамжайгай үе эхилдэг байна. Тедэ, Бабушкын городей эдээ-хоолой комбинатай мүн лэ үнгарһан жэлнүүдтэдэ адылар ношоржо байна.